

Холмс уважно прочитав лист, що надійшов з вечірньою поштою. Тоді з сухим, коротким реготом перекинув його мені.

— Такої суміші новітнього й середньовічного, тверезого глузду й дикої фантазії, я гадаю, не можна навіть уявити собі, — мовив він. — Що ви про це скажете, Ватсоне?

Я прочитав:

"Олд-Джурі, 46,

19 листопада.

Стосовно вампірів.

Сер!

Наш клієнт містер Роберт Фергюсон із фірми "Фергюсон та Мюїргед, постачальники чаю", на Мінсінг-Лейн, цікавиться всіма нашими відомостями щодо вампірів. Оскільки наша фірма займається лише оцінкою машинного обладнання, ці питання навряд чи стосуються нас, тож ми порадили містеру Фергюсону звернутися до вас. Ми й досі не забуваємо про ваш успішний розслід пригоди з "Матильдою Брігс".

Щиро ваші

Морісон, Морісон та Додд".

— "Матильда Брігс" — це не ім'я молоденької дівчини, Ватсоне, — замислено сказав Холмс. — Це — корабель, історія якого пов'язана з велетенським суматранським пацюком, але повідати цю історію світові ще не настав час... То що ж ми знаємо про вампірів? Може, вони теж

навряд чи стосуються нас? В усякому разі, це буде краще, ніж нічого не робити, але, правду кажучи, складається враження, що нас запрошують у казку Грімів. Простягніть-но, Ватсоне, руку й подивіться, що там є на букву "В".

Відкинувшись назад, я дістав великий грубий записник. Холмс поклав його собі на коліна й повільно, з любов'ю оглядаючи кожне слово, заходився вивчати записи давніх пригод, які накопичилися за все довге Холмсове життя.

— "Глорія Скотт", — читав він. — То кепська історія... Пригадується, ви навіть записали її, Ватсоне, але привітати вас тоді з успіхом у мене не було приводу... "Гіла або отруйна ящірка" — цікавий випадок! "Гадюки"... "Вітторія, циркова красуня"... "Віктор Лінч, підробник підписів"... "Вігор, Гаммерсмітське диво"... "Вандербільд та грабіжник"... О, є! Якраз те, що нам треба, — виручив мій добрий старий записник... Послухайте, Ватсоне: "Вампіри в Угорщині". А ось іще — "Вампіри в Трансильванії".

Він перегортав сторінки жваво, з цікавістю, але потім швидко відкинув книжку і розчаровано пробурчав:

— Якась бридня, Ватсоне, справжня бридня! До чого нам мерці, які гуляють по землі і яких можна загнати в могилу лише кілком, забитим у їхнє серце? Цілковита маячня.

— Але, врешті, — сказав я, — вампір — не завжди мрець. Жива істота теж може мати таку звичку. Я, наприклад, читав про літніх людей, що ссали дитячу кров, сподіваючись повернути собі молодість.

— Ваша правда, Ватсоне. Тут також згадується це повір'я. Але чи можемо ми серйозно ставитись до таких речей? Наша контора стоїть обома ногами на землі. Нормальний світ — широке поле для наших справ. Ніякі привиди нам не потрібні. Гадаю, що містера Роберта Фергюсона теж не можна сприймати всерйоз. Можливо, цей лист,

написаний ним власноруч, проллє трохи світла на те, що так його стурбувало.

Холмс узяв інший лист, що лежав на столі непоміченим, поки тривало читання першого. Він почав проглядати його з веселою усмішкою, яка поволі змінювалась виразом надзвичайного зацікавлення. Скінчивши читати, він деякий час іще замислено сидів, затиснувши лист між своїми пальцями. Нарешті, здригнувшись, він прокинувся із задуми.

— Садина "Сировар", Лемберлі. Де воно — те Лемберлі, Ватсоне?

— У Сасексі, на південь від Горшема.

— Не дуже далеко, еге ж? А що це за "Сировар"?

— Я знаю цей край, Холмсе. Там повно старих садин, що носять імена та прізвиська людей, які побудували їх кілька століть тому. Одлі, Гарві, Каррітон — усіх цих людей давно забуто, але їхні імена та ремесла живуть у їхніх будинках.

— Так, — байдуже відповів Холмс. Гордий і незалежний, він чітко закарбовував у своєму мозку свіжі факти, нечасто визнаючи заслугу того, хто йому ті факти надав. — Наприкінці нашого розсліду ми, напевно, багато що знатимемо про цю садину в Лемберлі. Лист, як я й сподівався, надіслав Роберт Фергюсон. До речі, він запевняє, що знайомий з вами.

— Зі мною?

— Краще прочитайте самі.

Він простяг мені лист через стіл. На ньому вгорі стояла вже відома нам адреса.

"Шановний містере Холмсе, — йшлося в листі. — Мої адвокати порадили звернутися до вас, але ця справа така дражлива, що мені важко розповідати про неї. Вона стосується мого друга, від імені якого я й виступаю. Цей джентльмен років із п'ять тому одружився з дочкою перуанського комерсанта, з яким познайомився під час переговорів про імпорт добрив. Дівчина була дуже гарна з себе, але її іноземне походження та чужа релігія, як і завжди, призвели до незгоди між подружжям у думках та почуттях. Урешті його кохання до неї стало поволі згасати; він навіть готовий був вважати цей шлюб помилкою, бачачи, що ніколи не зможе збагнути деякі риси її вдачі. Усе це було особливо болісним для нього через те, що ця жінка — надзвичайно любляча й віддана йому.

А тепер я перейду до подій, про які маю намір розповісти дещо докладніше, коли ми з вами зустрінемося. Власне, мета цього листа лише одна — дати вам загальне уявлення про них і з'ясувати, чи зацікавить вас ця справа. Останнім часом ця леді стала поводитися дещо дивно, що аж ніяк не в'язалося з її звичною м'якою та лагідною вдачею. Її чоловік оженився вдруге й від першого шлюбу має сина. Цьому хлопцеві нині п'ятнадцять років, він дуже милий і чуйний юнак, хоч у дитинстві лиха пригода зробила його калікою. Його мачуха двічі без приводу накидалась на бідолоашного хлопця зі стусанами. Одного разу вона так вперіщила його палицею, що на руці в нього й досі лишився великий шрам.

Але все це дрібниця в порівнянні з її ставленням до власної дитини, чудового хлопчика, якому немає ще й року. Якось, із місяць тому, няня залишила його в кімнаті самого. Пронизливий вереск немовляти, сповнений болю, змусив її повернутись. Коли вона вбігла до кімнати, то побачила, що мати вп'ялася в синову шийку зубами. З маленької ранки сочилася кров. Няня так налякалася, що схотіла одразу покликати господаря, але жінка вблагала її нікому нічого не казати й навіть дала п'ять фунтів за мовчання. Отже, цю справу так і облишили.

Але няня перебувала під жахливим враженням від побаченого. Вона почала пильно стежити за господинею і не спускала очей з немовляти, яке безтямно любила. При цьому їй здавалося, що коли вона стежить за молодою матір'ю, то та своєю чергою стежить за нею, і варто було няні залишити дитину на самоті, як мати одразу кидалась до неї. День і ніч няня пильнувала дитину, день і ніч мати мовчки стежила за нею, наче вовк, що чатує на ягня. Все це, звичайно, здається вам неймовірним, але я благаю вас поставитись до цього якнайсерйозніше, бо від того, можливо, залежатиме і життя немовляти, і здоровий глузд батька.

Нарешті настав той жахливий день, коли таїтися від господаря було вже неможливо. Нерви няні не витримували; вона відчувала, що не в змозі мовчати далі, і розповіла йому про все, як є. Господареві це видалось такою ж нісенітницею, як і вам. Він знав, що дружина щиро його кохає і що вона — любляча мати, якщо не брати до уваги тих нападів на пасерба. Хіба ж могла вона скривдити свою улюблену дитину? Він сказав няні, що все це їй примарилося, що її підозри породжені хворою уявою і він не потерпить таких наклепів на свою дружину. Під час розмови вони несподівано почули нестямний крик дитини. Няня й господар кинулися разом до дитячої кімнати. Уявіть собі, містере Холмсе, почуття господаря, коли він побачив дружину, що стояла навколішки біля ліжечка, а на шийці в дитини та на простирадлі — кров. Закричавши з жаху, він повернув жінчине обличчя до світла й побачив на її вустах кров. Отже, ніяких сумнівів уже не могло бути — вона пила кров бідолашної дитини.

Отака ситуація, містере Холмсе. Ніякої розмови між подружжям не відбулося. Зараз нещасна господиня сидить, зачинившись у своїй кімнаті. Чоловік її трохи не збожеволів. Він, як і я, про вампірів не знає нічого, крім самого слова. Ми гадали, що все це — лише дикий чужоземний забобон, і раптом — у самісінькому серці Англії, в Сасексі... Про все це ми могли б поговорити з вами завтра зранку. Чи згодні ви зустрітись зі мною? Чи згодні ви докласти все своє уміння й допомогти нещасній людині? Якщо так, то телеграфуйте на ім'я Фергюсона, садиба "Сировар", Лемберлі, і я прибуду до вас о десятій годині.

Щиро ваш

Роберт Ферґюсон.

До речі, пригадую, що я колись зустрічався з Вашим другом Ватсоном під час гри в регбі, коли він грав у команді Блекхіса, а я був тричвертним у команді Ричмонда. Це — єдина рекомендація, якою я можу посвідчитись".

— Звичайно, я пам'ятаю його, — мовив я, відкладаючи лист. — Довготелесий Боб Ферґюсон, найкращий тричвертний у ричмондській команді. Він завжди був чудовим хлопцем. Це так схоже на нього — близько брати до серця турботи друга.

Холмс задумано подивився на мене й хитнув головою.

— Ніколи не знаєш, Ватсоне, чого від вас можна очікувати, — сказав він. — Ви носите в собі цілі поклади невикористаних можливостей. Будьте ласкаві, друже, пошліть телеграму: "Охоче беремося до вашої справи".

— "Вашої справи"?

— Нехай Ферґюсон не думає, що в нашій конторі працюють простаки. Звичайно ж, ця справа стосується його самого. Надішліть на його ім'я цю телеграму, й забудьмо про цю справу до завтра...

Назавтра вранці, рівно о десятій, Ферґюсон увійшов до нас у кімнату. Я пам'ятав його високим, худорлявим чоловіком із проворними руками та ногами, надзвичайно спритного, що не раз допомагало йому обходити супротивників у грі. Мені було так сумно бачити перед собою жалюгідну подобу того, хто був колись чудовим атлетом, сповненим сил. Його могутнє тіло немовби всохлося, лляне волосся порідшало, плечі згорбилися. Боюся, що я тоді збудив у ньому такі самі почуття.

— Добридень, Ватсоне, — мовив він своїм низьким і лагідним, як колись, голосом. — Ви тепер анітрохи не схожі на того чолов'ягу, якого я перекинув за канати просто на публіку в клубі "Старий оленячий парк"[36]. Гадаю, що я теж багато в чому став не той. Але посправжньому мене змінили останні день чи два. З вашої телеграми, містере Холмсе, я зрозумів, що вдавати з себе друга іншої особи мені немає потреби.

— Найкраще діяти відверто, — сказав Холмс.

— Звичайно. Але зрозумійте, як гірко говорити це про єдину в світі жінку, яку маєш охороняти й підтримувати, — про власну дружину! Що мені робити? Невже піти в поліцію і розповісти там про все? Адже діти теж потребують захисту. Що це в неї, містере Холмсе, — божевілля? Чи, може, щось у крові? Чи траплялись вам коли-небудь подібні випадки? На Бога благаю вас, порадьте мені щось, бо я вже далі не можу!

— Цілком природно, містере Ферґюсоне. Сідайте, заспокойтесь і дайте мені чітку відповідь на кілька запитань. Можу вас запевнити, що я дуже далекий від того, аби впадати у відчай, і сподіваюся, що нам усе ж таки вдасться знайти якийсь шлях до розв'язання вашої проблеми. Передусім розкажіть мені, які заходи ви вжили? Чи ваша дружина й надалі залишається з дитиною?

— Між нами відбулася жахлива сцена. Вона — надзвичайно любляча, лагідна жінка, містере Холмсе. Вона кохає мене всім серцем і душею. То був удар для неї, коли я розкрив її страшну, неймовірну таємницю. Вона нічого мені не сказала. Не відповіла ні слова на мої докори, лише подивилася на мене диким, розпачливим поглядом своїх очей. Відтак кинулася до своєї кімнати й зачинилася там. Відтоді вона не хоче мене й бачити. У неї є покоївка на ім'я Долорес, що служила їй ще до нашого шлюбу, — радше подруга, ніж служниця. Ця Долорес і носить їй харчі.

— То дитині більше не загрожує небезпека?

— Місіс Мейсон, няня, запрягалася, що не покине її ні вдень, ні вночі. До неї я маю цілковиту довіру. Я більше хвилююся за бідолашного Джека, бо дружина, як я вам розповів у своєму листі, двічі нападала на нього.

— Але ніяких пошкоджень не завдала?

— Ні, хоча вдарила його, як справжня дикунка. Це тим жахливіше, що хлопчик — нещасний каліка. — Гострі риси Ферґюсонового обличчя пом'якшали, коли він заговорив про свого сина. — Здавалося б, горе мого любого хлопчика могло б розчулити будь-кого. В дитинстві Джек упав і пошкодив собі хребет, містере Холмсе. Але серце в нього золоте.

Холмс узяв учорашній лист і почав його перечитувати.

— Хто ще мешкає у вашому будинку, містере Ферґюсоне?

— Дві служниці, що живуть у нас віднедавна. Один конюх, Майкл, — він теж ночує в будинку. Далі моя дружина, я сам, Джек, немовля, Долорес і місіс Мейсон. Оце і все.

— Як я зрозумів, ви не дуже добре знали свою дружину до шлюбу?

— Ні, ми були знайомі лише кілька тижнів.

— А чи давно ця Долорес служить у неї?

— Кілька років.

— То характер вашої дружини краще відомий Долорес, ніж вам?

— Так, звичайно.

Холмс щось занотував для себе.

— Гадаю, — мовив він, — що в Лемберлі з мене буде більше користі, ніж тут. Ця справа, безперечно, потребує розсліду на місці. Якщо ваша дружина ніколи не залишає своєї кімнати, то наше перебування в домі не завдасть їй ніяких турбот чи прикрощів. Зупинимось ми, звичайно ж, у готелі.

Фергюсон полегшено зітхнув:

— Саме на це я й сподівався, містере Холмсе. З вокзалу Вікторія якраз о другій годині вирушає потяг.

— Дякую. У наших справах зараз штиль. Я можу цілком присвятити себе вашій проблемі. Ватсон, зрозуміло, поїде з нами. Але перш ніж ми виїдемо, я хотів би з'ясувати ще одну-дві деталі. Ваша нещасна дружина, як я бачу, напала на обох дітей — і на немовля, й на вашого хлопчика?

— Так.

— Але ж ці напади були різні, хіба не так? Вашого сина вона лише побила.

— Так, одного разу — палицею, іншим разом — голими руками, по-дикому.

— Вона пояснила вам, чому так розгнівалася на нього?

— Ні, лише сказала, що ненавидить його. Увесь час це повторювала.

— Так, для мачухи це звичайна річ. Запізнілі ревності, так би мовити. Чи ревнива вона?

— О, дуже. Ревнощі в неї такі ж пристрасні, як і любов.

— Але ж хлопчик... здається, йому п'ятнадцять років, і якщо він каліка, то, напевно, природа обдарувала його розумовими здібностями,
— хіба він ніяк не пояснив вам ці напади?

— Ні, сказав, що він тут ні в чому не винний.

— А чи ладнали вони раніше?

— Ні, вони ніколи не любили одне одного.

— Але ж ви казали, що в хлопчика лагідна вдача?

— Так, у цілому світі важко знайти відданішого сина. Моє життя — це його життя. Він переймається геть усім, що я кажу чи роблю.

Холмс знову щось занотував. Кілька хвилин він замислено мовчав.

— Ви з сином, безперечно, були дуже близькі до вашого другого шлюбу. Увесь час були разом, чи не так?

— Майже повсякчас.

— І хлопчик, що має таку лагідну вдачу, звичайно ж, шанує пам'ять своєї матері?

— Так, він її не забуває.

— Мабуть, дуже цікавий хлопчина. Тепер — ще одне запитання щодо тих жахливих знущань з немовляти та вашого сина. Скажіть, вони відбувалися одного й того самого дня?

— Першого разу — так. На неї немовби найшло божевілля, і всю свою лють вона вилила на обох дітей. Іншим разом постраждав лише Джек. Про немовля місіс Мейсон мені не казала.

— Це дещо ускладнює справу.

— Я не зовсім вас розумію, містере Холмсе.

— Що ж, можливо. Часом будуєш для себе тимчасове припущення стосовно тієї чи іншої справи й вичікуєш, доки додаткові факти примусять тебе цілковито змінити свою думку. Це погана звичка, містере Фергюсоне, але людська натура завжди має свої ґанджі. Боюся, що ваш давній приятель Ватсон надто вже переоцінює мої наукові методи. Поки що я можу сказати лише те, що ваша загадка видається мені не такою вже й незбагненою. О другій годині ви зможете знайти нас на вокзалі Вікторія.

Був похмурий, туманний листопадовий вечір, коли ми, залишивши свої валізи в готелі "Шахівниця" у Лемберлі, пробиралися через сасекську глину довгою, звивистою дорогою, що нарешті привела нас до самотньої старовинної садиби — Фергюсонового маєтку. То був розлогий, що немов розлізся на всі боки, будинок із досить давньою середньою частиною, новенькими крилами та гостроверхим, поплямованим лишайником дахом, викладеним горшемським ґонтом; над ним, наче вежі, височіли тюдорівські[37] димарі. Східці ґанку покривились, а на старовинних плитах, якими його було вистелено, видніло зображення сировара — згадка про першого хазяїна садиби. Всередині під стелею тяглися важкі дубові сволки, майже всю підлогу вкривали глибокі нерівні западини. Від усієї цієї руїни віяло гнилим і вогким духом.

Кімната, до якої Фергюсон нас завів, була великою вітальнею в середній частині будинку. Тут, у величезному старомодному каміні з залізними ґратцями, на яких стояло: "1670", яскраво палали грубі поліна.

Роззирнувшись довкола, я побачив у кімнаті суміш різних епох та стилів. Наполовину обшиті дубом стіни походили, напевно, з часів фермера-йомена[38], що побудував цю садибу в сімнадцятому столітті. Але їхній горішній край оздоблював ряд підібраних зі смаком сучасних акварелей, а вище, там, де замість дуба був новий жовтий тиньк, розташувалася чудова колекція південноамериканського знаряддя та зброї, — її, безперечно, привезла з собою перуанська леді, що тепер сиділа, зачинившись у кімнаті нагорі. Холмс рвучко підхопивсь і з жвавою цікавістю, що була така притаманна його допитливому розумові, уважно оглянув колекцію. Коли ж він повернувся до нас, очі його були сповнені задуми.

— Ова! — раптом вигукнув він. — А це що таке?

В кутку лежав у кошику спанієль. Він поволі підвівся й, важко ступаючи, підійшов до господаря. Задні його ноги рухалися якось непевно, а хвіст волочився по підлозі. Собака лизнув Ферґюсонові руку.

— Ви про що, містере Холмсе?

— Та от собака. Що з ним сталося?

— Навіть ветеринар не може зрозуміти. Якийсь параліч. Гадає, що це менінгіт. Але хвороба вже минає. Скоро все буде гаразд, — чи не так, Карло?

Опущений хвіст собаки мляво поворухнувся на знак згоди. Його сумні очі зупинялися то на одному, то на іншому з нас, — він розумів, що йдеться про нього.

— Це сталося несподівано?

— За одну ніч.

— Як давно?

— Місяців чотири тому.

— Дуже дивно. І надзвичайно цікаво.

— Що ви побачили в цьому цікавого, містере Холмсе?

— Підтвердження всіх моїх здогадів.

— Ради Бога, скажіть, що у вас на думці, містере Холмсе! Для вас це, можливо, лише цікава розумова загадка, але для мене — питання життя і смерті! Дружина-вбивця... дитина в небезпеці! Годі гратися зі мною, містере Холмсе. Адже для мене це так серйозно!

Довготелесий регбіст увесь тремтів. Холмс лагідно поклав йому на плече руку.

— Боюся, містере Ферґюсоне, що будь-яке закінчення цієї справи завдасть вам болю, — мовив він. — Намагатимуся щадити вас, наскільки зможу. Поки що нічого не можу сказати, але сподіваюся, що перш ніж залишу цей дім, повідомлю вам дещо певне.

— Дай Боже! Вибачте, джентльмени, але я піду нагору до дружини й подивлюся, чи там усе без змін.

Його не було кілька хвилин, і Холмс тим часом знову заходився оглядати рідкісні речі на стіні. Коли наш господар повернувся, з обличчя його було видно, що нагорі все залишилося, як було. З собою він привів худорляву, високу, смагляву дівчину.

— Чай готовий, Долорес, — мовив Ферґюсон. — Простеж за тим, щоб господині нічого не бракувало.

— Господиня хворий! — вигукнула дівчина, позирнувши повними обурення очима на господаря. — Вона не просити їсти. Вона хворий. Вона потрібний лікар. Я боялася бути сам з господиня без лікар.

Фергюсон запитально глянув на мене.

— Дуже радий стати вам у пригоді, — сказав я.

— Чи прийме твоя господиня доктора Ватсона?

— Я вести доктор. Я не питати можна. Вона потрібний доктор.

— Тоді я негайно піду з вами.

Я пішов за дівчиною, що аж тремтіла з хвилювання, піднявся сходами й опинився в старому коридорі. В кінці його видніли важкі, окуті залізом двері. Мені спало на думку, що якби Фергюсон забажав проникнути до дружини силоміць, йому це не вдалося б із першої спроби. Дівчина вийняла з кишені ключ, і грубі дубові двері рипнули на старих завісах. Я опинився в кімнаті, й дівчина, швидко увійшовши слідом, замкнула за собою двері.

В ліжку лежала жінка, — безперечно, в сильній гарячці. Вона була майже непритомна, та тільки-но я увійшов, розплющила свої втомлені очі й зі страхом поглянула на мене. Побачивши чужого, вона неначе заспокоїлась і, зітхнувши, знов поклала голову на подушку. Я підійшов ближче, сказав кілька заспокійливих слів; вона лежала нерухомо, поки я лічив їй пульс і міряв температуру. І те, й те було в неї вище норми, але, як на мене, все це спричинив нервовий струс, а не якась хвороба.

— Вона лежати так один день, два день. Я боюся, вона вмерти, — мовила дівчина.

Жінка обернула до мене своє розпашіле обличчя:

— Де мій чоловік?

— Він унизу й хотів би зайти до вас.

— Я не хочу його бачити. Не хочу його бачити... — Вона немовби почала марити: — Диявол! Диявол! О, що мені робити з цим пекельним поріддям!

— Чи можу я чимось вам допомогти?

— Ні. Ніхто не може мені допомогти. Все скінчилося. Все загинуло. Я не можу нічого зробити, все загинуло...

Жінка була в полоні якоїсь дивної омани. Добрягу Боба Фергюсона я не міг уявити собі дияволом чи пекельним поріддям.

— Мадам, — мовив я, — ваш чоловік нестямно кохає вас. Він щиро шкодує за тим, що сталося.

Вона знов обернула до мене свої гарні очі:

— Він мене кохає. Так... Але хіба я його не кохаю? Хіба я не кохаю його так, що ладна віддати своє життя, аби лиш не розбити його любе мені серце? Ось як я його кохаю... І він міг таке про мене подумати... міг так розмовляти зі мною!

— Він глибоко сумує, але не розуміє вас.

— Так, він не може мене зрозуміти. Але він мусить мені вірити.

— Може, ви б побачилися з ним? — запропонував я.

— Ні, ні... Я не можу забути тих жахливих слів, того його погляду... Я не хочу його бачити. Ідіть. Ви нічим мені не допоможете. Скажіть йому лише одне: я хочу побачити свою дитину. Я маю всі права на свою дитину. Передайте йому від мене тільки це... — Вона відвернулася до стіни й не сказала більше ні слова.

Я повернувся до нижньої кімнати, де Ферґюсон з Холмсом сиділи біля каміна. Ферґюсон похмуро вислухав мою розповідь про відвідини його дружини.

— Як я можу довірити їй дитину? — сказав він. — Хіба можу бути певен, що ця дивна, жахлива пристрасть не охопить її знову? Хіба можу я забути, як вона підвелася з колін із закривавленими вустами? — Він здригнувся від згадки про побачене. — Дитина в місіс Мейсон, там вона в безпеці, там вона й повинна залишитися.

Проворна покоївка, сучасний вигляд якої аж ніяк не пасував до цього будинку, принесла чай. Поки вона поралася, двері відчинились і до кімнати увійшов підліток. Це був приємної зовнішності хлопець — блідий, кучерявий, із тривогою в блакитних очах, яка змінилася хвилюванням і радістю, тільки-но він побачив батька. Хлопець міцно обійняв батька, мов дівчина — свого коханого.

— О, татусю, — вигукнув він, — я й не знав, що ти приїхав! Я б вийшов тобі назустріч. Я такий радий, що ти повернувся!

Ферґюсон обережно звільнився від обіймів; обличчя його відбивало збентеженість.

— Любий мій хлопчику, — мовив він, ніжно погладжуючи лляне волосся сина. — Я приїхав дуже рано, бо мої друзі, містер Холмс і доктор Ватсон, погодилися приїхати зі мною й провести цей вечір з нами.

— Який містер Холмс? Детектив?

— Так.

Хлопець поглянув на нас досить уважно і, як мені здалося, не дуже приязно.

— А де ваша друга дитина, містере Фергюсоне? — спитав Холмс. — Чи можемо ми познайомитись і з меншим синком?

— Попроси місіс Мейсон принести сюди малого, — сказав Фергюсон.

Хлопець рушив до дверей дивною, кульгавою ходою, і мій погляд хірурга одразу ж визначив, що в нього пошкоджений хребет. Невдовзі він повернувся. За ним ішла висока худорлява жінка, яка несла на руках чарівне дитя, чорнооке, золотоволосе — чудове схрещення саксонської та латинської рас. Фергюсон, напевно, обожнював і меншого сина, бо взяв його на руки й став ніжно пестити.

— Тільки уявити собі, що хтось може скривдити таку дитину, — пробурмотів він, оглядаючи маленьку червоногарячу цятку на шийці херувимчика.

І тут я мимохіть поглянув на Холмса й побачив, що його обличчя неймовірно напружилось. Воно немовби було вирізьблене з слонової кості, а очі, на мить зупинившись на батькові з дитиною, відтак уп'ялися в якусь річ у протилежному кутку кімнати. Стежачи за цим уважним поглядом, я зміг побачити лише те, що він спрямований на вікно, за яким виднівся похмурий садок. Віконниця, наполовину зачинена, затуляла собою майже все вікно, але Холмсові очі дивилися саме туди. Нараз він усміхнувся й знову звернув свій погляд на дитину. На її м'якій шийці була маленька червона цятка. Холмс мовчки, обережно оглянув її. Тоді схопив і потис пухлий дитячий кулачок, що вимахував перед ним.

— До побачення, мій маленький друже. Ти досить неспокійно розпочав своє життя. А тепер я хотів би поговорити віч-на-віч з нянею.

Вони відійшли вбік і кілька хвилин про щось пильно розмовляли. Я почув лише останні слова: "Тривоги ваші, сподіваюся, невдовзі скінчатися". Няня, жінка мовчазна й не дуже привітна, пішла, забравши дитину.

— Що являє собою ця місіс Мейсон? — спитав Холмс.

— Не дуже приваблива зовні, як ви й самі бачите, але серце в неї золоте й віддане дитині.

— А тобі, Джеку, вона подобається? — Холмс несподівано звернувся до хлопця, на рухливе обличчя якого одразу ж найшла тінь, і він невдоволено труснув головою.

— У Джека дуже сильні почуття, — мовив Фергюсон, обіймаючи сина за плечі. — На щастя, в нього до мене симпатія.

Хлопець щось ніжно промуркотів, притулившись головою до батькових грудей. Фергюсон лагідно відсторонив його.

— Біжи, Джекі, — мовив він і провів сина ласкавим поглядом, поки той не зник за дверима. — Містере Холмсе, — казав він далі, коли хлопець пішов, — я, здається, викликав вас даремно, бо чим ви можете тут зарадити, крім того, що висловите мені своє співчуття? Напевно, ви вважаєте всю цю ситуацію надто складною й тонкою...

— Вона справді тонка, — відповів мій друг, ледь усміхнувшись, — але я не можу сказати, щоб мене дуже збентежила її складність. Я розгадав цю загадку методом дедукції, й коли перші її висновки стали пункт за пунктом підтверджуватись низкою незалежних один від одного фактів, суб'єктивне відчуття стало об'єктивною істиною, й тепер ми можемо сказати, що досягли мети. Я зробив це, правду кажучи, ще до того, як ми залишили Бейкер-стрит, а тут мені залишилося тільки спостерігати й підтверджувати свої висновки.

Фергюсон провів своєю широкою долонею по нахмуреному чолю.

— На Бога, Холмсе, — сказав він хрипко, — якщо ви можете сказати щось певне про цей випадок, не мучте мене. Що тут скоїлося? Що я повинен чинити? Мені байдуже, як саме ви дізналися про це; для мене важливі самі наслідки.

— Звичайно, я мушу дати вам деякі пояснення, і ви їх дістанете. Але дозвольте мені вести справу своїм власним способом. Чи зможе господиня приділити нам свою увагу, Ватсоне?

— Так, вона хвора, але при здоровому глузді.

— Дуже добре. Лише при ній ми зможемо з'ясувати все до кінця. Ходімо до неї.

— Вона не схоче мене бачити! — вигукнув Фергюсон.

— Ба ні, схоче, — мовив Холмс. Він написав кілька слів на клаптику паперу. — В усякому разі ви, Ватсоне, маєте право відвідати її як лікар. Чи не зробите ви ласку передати леді цей папірець?

Я знову піднявся сходами й віддав папірець Долорес, яка обережно відчинила мені двері. За хвилину з кімнати долинув вигук, що був водночас і радісним, і здивованим. Долорес визирнула з-за дверей і сказала:

— Вона буде бачити. Вона буде слухати.

Я подав знак, і Фергюсон з Холмсом піднялися нагору. Коли ми увійшли до кімнати, Фергюсон ступив кілька кроків у бік дружини, яка підвелася в ліжку, але вона витягла руку вперед, мовби відштовхуючи його. Він упав у крісло, і Холмс уместився поряд із ним, попередньо

вклонившись леді, що дивилася на нього широко розплющеними, сповненими подиву очима.

— Гадаю, Долорес можна відпустити... — мовив Холмс. — О, що ви, леді! Якщо ви бажаєте, щоб вона зосталася тут, то немає ніяких заперечень. Що ж, містере Фергюсоне, мушу сказати вам, що я дуже заклопотана людина, тож не збираюсь марнувати тут з вами час. Що швидше хірург оперує, то меншого завдає болю. Дозвольте мені спершу заспокоїти вас. Ваша дружина — чудова, віддана жінка, яка зазнала несправедливої кривди.

Фергюсон скочив з крісла з вигуком радості:

— Доведіть це мені, містере Холмсе, і я — ваш боржник до могили!

— Я це зроблю, але тоді мені доведеться завдати вам нових страждань.

— Мені байдуже, аби лише виправдати мою дружину! Поряд з нею все інше для мене не має ваги!

— Тоді дозвольте викласти вам весь перебіг моїх міркувань іще на Бейкер-стрит. Думка про вампірів видалась мені безглуздою. Такого в англійській кримінальній практиці ще не траплялося. Але ваше спостереження не викликало сумніву. Ви побачили, як леді підводилася з колін біля синового ліжечка, і на вустах її була кров.

— Так. Це правда.

— А чи не спало вам на думку, що кров із рани висмоктують не лише для того, щоб її напитися? Чи не пам'ятаєте ви про англійську королеву, яка в давнину висмоктувала з рани кров для того, щоб видалити звідти отруту?

— Отруту?

— Господарство у вашому будинку ведеться на південноамериканський кшталт. Чуття підказало мені, що десь тут має бути колекція зброї, перш ніж я побачив її на стіні. Могла бути використана й інша отрута, але про зброю я подумав насамперед. Коли ж я побачив порожній сагайдак біля невеликого мисливського лука, то зрозумів, що це саме те, що я шукав. Якщо дитину було вколото однією з цих стріл, отруєних соком кураре[39] чи ще якимось диявольським зіллям, на неї чекала неминуча смерть, якщо не висати з ранки отруту.

І до того ж собака! Якби хтось задумав удатися до отрути, то спершу, безперечно, мав би її випробувати, чи не втратила вона своєї сили. Випадку з собакою я не передбачав, але одразу про все здогадався, і цей випадок став у ряд з іншими в логічному ланцюзі.

Тепер ви розумієте? Ваша дружина боялася за дитину. Вона бачила цей напад і врятувала дитині життя, але не схотіла відкрити вам правди, бо знала, як ви любите сина, знала, що це завдасть вам невимовного болю.

— Джекі!

— Я спостерігав за ним, коли ви пестили дитину. Обличчя його чітко відбивалось у шибці, там, де її затуляє віконниця. Я побачив у його погляді такі ревності, таку люту ненависть, яку мені нечасто доводилося бачити на людському обличчі.

— Мій Джекі!

— Доведеться вам і це витерпіти, містере Фергюсоне. Найприкріше тут те, що саме ця надмірна, майже божевільна любов до вас, — і, можливо, до небіжчиці-матері, — підштовхнула хлопця до такого вчинку.

Душа його сповнена ненависті до цієї безневинної дитини, здоров'я й краса якої так контрастують із його недугою.

— О Боже! В це важко повірити...

— Це правда, мадам?

Господиня плакала, зарившись обличчям у подушки.

— Як я могла, Бобе, сказати це тобі? — обернулась вона до чоловіка.
— Як я могла завдати тобі такої рани? Я воліла зачекати, доки хтось інший, не я, відкриє тобі цю правду. Коли ж цей джентльмен, що здається мені справжнім чарівником, написав, що він усе знає, — я так зраділа!

— Як на мене, рік морської подорожі — ось найкращий рецепт для молодого містера Джекі, — мовив Холмс, підводячися з крісла. — Але я й досі не можу з'ясувати для себе одну річ, мадам. Ваші напади на пасерба для мене цілком зрозумілі. Материнське терпіння теж має межу. Але як ви наважилися залишити дитину на ці два дні без нагляду?

— Я розповіла про все місіс Мейсон. Вона все знає.

— Чудово. Так я й думав.

Ферґюсон стояв біля ліжка, ледве переводячи дух. Руки його тремтіли.

— Тепер, Ватсоне, нам, мабуть, краще піти зі сцени, — мовив Холмс пошепки. — Якщо ви підхопите надто вже віддану Долорес під ручку, я підхоплю її під другу... А тепер, — додав він, коли двері за нами зачинилися, — мені здається, їх можна залишити удвох — нехай з'ясовують свої стосунки сам на сам.

Мені залишається розповісти хіба що про один лист. Холмс надіслав його у відповідь на те послання, з якого й почалася вся ця історія. У ньому йшлося:

"Бейкер-стрит,

21 листопада.

Стосовно вампірів.

Сер!

Відповідаючи на ваш лист від 19 листопада, хочу повідомити, що я взяв на себе розгляд справи вашого клієнта містера Роберта Фергюсона, з фірми "Фергюсон та Мюїргед, постачальники чаю" на Мінсінг-Лейн, і її розслід дав задовільний результат. Дякую за рекомендацію, сер.

Щиро ваш

Шерлок Холмс".